

Programma van maatregelen: Grembergen (Dendermonde) – Hamsesteenweg 5

Het programma van maatregelen geeft een gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen voor de omgang met archeologisch erfgoed bij bodemingrepen. Het beschrijft de aard van deze maatregelen en de uitvoeringswijze van de eventuele maatregelen.

Gemotiveerd advies

Het was tot op heden enkel mogelijk een bureauonderzoek (projectcode 2017D338) uit te voeren. Daaruit blijkt dat ook de uitvoering van een proefsleuvenonderzoek nodig is. Omwille van de beperkte oppervlakte van het terrein is het belangrijk dat het volledige terrein geëvalueerd kan worden. Het zuiden van het onderzoeksgebied is momenteel echter bebouwd. De sloopvergunning maakt deel uit van de vergunningsaanvraag, in het kader waarvan de archeologienota opgesteld werd. Omdat de uitvoering van het proefsleuvenonderzoek pas opportuun is na sloop van de bestaande bebouwing dient het bijkomend vooronderzoek te verlopen via een uitgesteld traject.

Het onderzoeksgebied kent een gunstige landschappelijk locatie, op een stuifzandrug in de nabijheid van enkele waterlopen. Op grotere afstand van het terrein is de Schelde te situeren. Het terrein bevindt zich verder ook even ten noorden van het historische centrum van Grembergen. Het bureauonderzoek geeft aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent met betrekking tot de metaaltijden, de Romeinse tijd en de middeleeuwen. Omwille daarvan is bijkomend archeologisch vooronderzoek aangewezen. Het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites wordt eerder laag ingeschat. Vanaf de 18de eeuw tonen historische kaarten en luchtfoto's dat het terrein in gebruik was als akkerland.

Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

Administratieve gegevens

Naam en adres initiatiefnemer: Remi De Rauw en Anneke De Vrome, Zeedijk 324 bus 701, 8430 Middelkerke

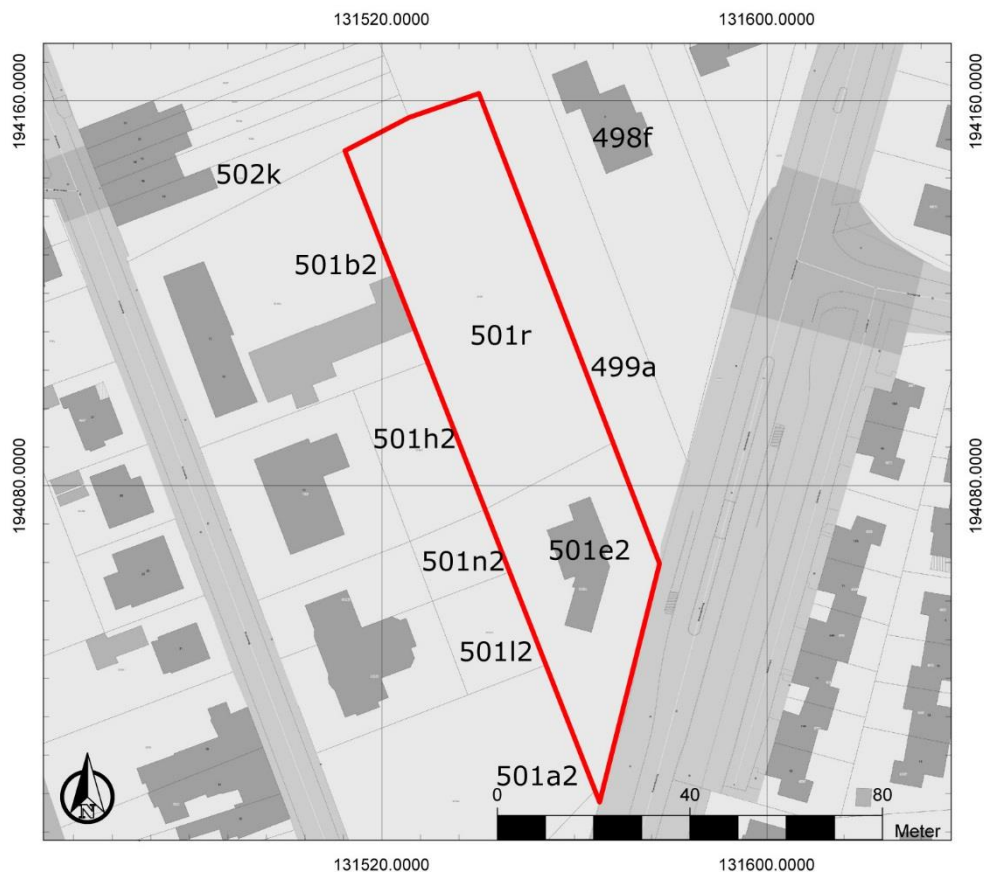
Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Oost-Vlaanderen, Dendermonde, Grembergen, Hamsesteenweg, Hamsesteenweg

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 131512, 194150
- 131565, 194014
- 131578, 194064
- 131540, 194162

Kadastrale percelen: Grembergen, Afdeling 4, sectie B, nummers 501e2, 501r

Kadastraal plan:

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Aanleiding van het vooronderzoek

Zie hoofdstuk 2.3.2 van het verslag van resultaten.

Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Zie hoofdstuk 2.4.4 van het verslag van resultaten.

Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte, om een verdere inschatting te kunnen maken van de versturende impact van de geplande werken. Ook dient het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering.

Volgende onderzoeksvragen dienen te worden behandeld:

- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Wat is het type vindplaats (bewoning, begraving, ...), aanwezig binnen het onderzoeksgebied?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen archeologische sporen?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen materiële cultuur?
- Wat is de potentiële kenniswinst van een eventuele opgraving?

- Is er mogelijkheid tot behoud *in situ* en zijn er eventuele maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen?
- Indien behoud *in situ* van het archeologisch erfgoed onmogelijk of onwenselijk is in het kader van de geplande bodemingrepen: kan een afbakening gemaakt worden van bepaalde delen van het terrein die voorafgaand aan de werkzaamheden moeten onderzocht worden?

Onderzoeksmethode

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

1° is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein?

2° is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?

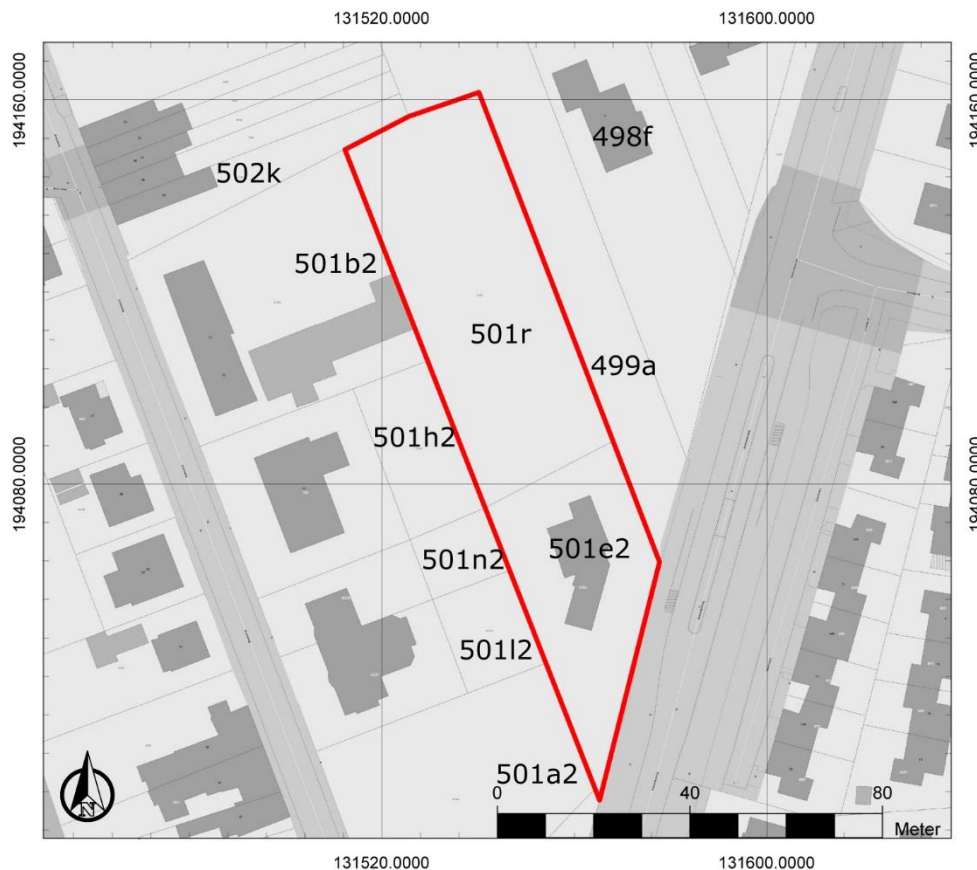
3° is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?

4° is het NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat het niet toelaat de gedetecteerde fenomenen te dateren. Veldkartering is niet mogelijk, omdat het terrein momenteel begroeid is. Ook de uitvoering van een landschappelijk booronderzoek lijkt weinig potentieel op kennisvermeerdering te kennen. Aan de hand van het bureauonderzoek wordt de bewaringstoestand van het bodemarchief matig tot goed ingeschat, maar het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites wordt laag ingeschat. Het is wel aangewezen een proefsleuvenonderzoek uit te voeren op het terrein, omdat de onderzoekstechniek een beter ruimtelijk inzicht biedt dan de voorgaande onderzoekstechnieken. Ondanks de grotere schadelijke impact op het bodemarchief is deze onderzoeksmethode nodig om verdere uitspraken te kunnen doen over de aanwezigheid van een archeologische site op het terrein. De onderzoeksmethode is bovendien geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt. Ondanks de inschatting van een laag potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites kan tijdens het proefsleuvenonderzoek wel nog altijd een goed bewaarde steentijd artefactensite aangetroffen worden. In dat geval dient na het proefsleuvenonderzoek nog een waarderend archeologisch booronderzoek plaats te vinden.

De onderzoekszone beslaat steeds de oppervlakte van ca. 3800,85 m², zoals die afgebakend is op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek (Figuur 2).

De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van elk assessment beantwoord zijn.

Figuur 2: Zone afgebakend voor verder vooronderzoek (rood)

Onderzoekstechnieken

Het bodemarchief dient onderzocht te worden totdat alle aardkundige eenheden onderzocht zijn waarin archeologische sites in primaire positie kunnen voorkomen, die relevant zijn voor de vraagstellingen van het onderzoek.

Voorafgaand aan het proefsleuvenonderzoek dient de aanwezige bebouwing gesloopt te worden. Omdat er geen duidelijkheid is over de diepte van het archeologisch niveau kan de sloop slechts plaatsvinden tot op niveau van het maaiveld. De funderingen van de gebouwen mogen enkel uitgedoken worden onder begeleiding van een archeoloog.

Proefsleuvenonderzoek

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk van toepassing. Er wordt gewerkt met continue, parallelle proefsleuven. In dat geval is het gebruik van 2 m brede sleuven met een tussenafstand van maximaal 15 m efficiënter dan 4 m brede sleuven met een tussenafstand van 20 m.¹ Ze worden haaks op de algemene topografie geplaatst. Er is ook rekening gehouden met op het terrein aanwezige obstakels, zoals perceelsgrenzen.

De beoogde oppervlakte die onderzocht dient te worden door middel van proefsleuven, bedraagt normaal gezien minimaal 10%. Dit percentage wordt behaald op basis van het vooropgestelde sleuvenplan (Figuur 3). Aan de hand van het vooropgestelde sleuvenplan kunnen de onderzoeksdoelen bereikt worden.

¹ Haneca *et al.* 2016, 48.

Figuur 3: Inplanting van de proefsleuven (blauw)

Voor een goede selectie moeten de proefsleuven aangevuld worden met kijkvensters en/of dwarsseuven. De oppervlakte hiervan bedraagt minimaal 2,5 % van het onderzoeksgebied. De zijden van de kijkvensters meten maximaal de afstand tussen twee sleuven. De kijkvensters en/of dwarsseuven moeten voldoende groot zijn om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

Waarderend archeologisch booronderzoek

Aan de hand van het bureauonderzoek wordt het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites laag ingeschat. Indien tijdens het proefsleuvenonderzoek echter toch een goed bewaarde steentijd artefactensite vastgesteld wordt, dient het proefsleuvenonderzoek nog gevolgd te worden door een waarderend booronderzoek. Dit heeft als doel in te schatten wat de diepte, spreiding, densiteit, bewaringsgraad, datering en aard van de site(s) is. Een waarden archeologisch booronderzoek wordt uitgevoerd in de zones die daarvoor afgebakend worden, aan de hand van de vaststellingen tijdens het proefsleuvenonderzoek.

Het grid bedraagt in de afgebakende zone(s) 5 bij 6 m. De boringen worden geplaatst in een regelmatig en verspringend driehoeksgrid. Alle aardkundige eenheden waarin archeologische sites in stratigrafisch primaire positie kunnen voorkomen, die relevant zijn voor de vraagstellingen van het onderzoek, dienen onderzocht te worden.

De precieze inplanting van de boorlocaties is afhankelijk van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek. Daarom kan in de huidige stand van het onderzoek nog geen inplantingsplan van de waarderende archeologische boringen opgemaakt worden.

Indien tijdens het proefsleuvenonderzoek geen indicaties voor de aanwezigheid van een goed bewaarde steentijd artefactensite wordt aangetroffen, dient geen waarderend archeologisch booronderzoek uitgevoerd te worden.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er worden op dit moment geen afwijkingen voorzien ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.

Bibliografie

Haneca, K./S. Debruyne/S. Vanhoutte/A. Ervynck, 2016: *Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie*, Brussel.